

חשיפה חריפה

קובי ניסים

■ **אני פרידמן: שימוש היצמדות, היצאת ירח**
גולן, 46 עמ', 1990.
 קשה להיות חריש לחשיפה הצמית של אני פרידמן בשיריה. מקור כוחה של חשיפה זו איננו נובע מעצם הפרטים הביוגרפיים, כשם שהוא מפועל יוצא משבירת הטאבו בדבר התשתית הזמנית הבסיסית ביחסי גבר ואשה. שוב מסתבר, שהערכים הקלאסיים המייחסים לנקבה ולזכר רדכי תגובה והתנגדות והלמים, סבועים עמוק במערכת ההברתית שלנו: "ביום שיש בערב כשהודיע לי / בטלפון שברב מת / יצאתי לרחובות לחפש נחמה / רציתי שמישהו יחייך אותי חזק ובפראות" (עמ' 11). פתיחה זו נשארת אפקטיבית, פראית וחוקית, גם אחרי הריכוך שבנושן: "שיגע באיזה עצב ויחשוף אתו / לא ראה לאכזב לכבי"

שיגע לי / עד הלב / שתעזור בי תחושה, התהלכתי / הזויה" (שם).
 מסתבר, שהסלטלה שהושגה עם הטיפול היא שיגרתו בדרכי תגובה (התנגדותיות ושידית) סטראוטיפיות, נחלשת ודוקא עם הנגיעה בפרטי הפרטים. הזקקה של צביעותם של בעלי-השררה בהלווית הקצין החוסר, מי שהיה חברה של הכחבת, היא חשיפה פרטנית ומביכה: "ואחד כך הדים אותי אריק שהן יצב אחי מל פניו ואמר / שיש לו בנהלל איוו פגישה הוא גורא גורא מצטער חוץ / מה הללויה כבר נגמרה ועוזרו אלי לגראו יקח אותי במכונית / השרד שלו לתל אביב בחוזה. בדרך הוא הדליק שתי סגריות הושיט לי אתו / כתיתי אותה בכוננה גדולה על הפרד מכוניתו" (עמ' 12).

ככמה מקרים, יש החשיפה עצמה נפגעת מחרייה, שיתכן שהכתבת כלל לא כיוונה לה: "הבו לי תשבץ חדש / כי זה שבידי לא מסתדר / הוא משובש" (עמ' 144). תחושת הקלילות שמן המקצב (השכיח בשירי ילרם) ותחושת הסגירות - שמקבה הסיים והמשובש מתחרו לחדש, אינן עולות בקנה אחד עם כותרת "השיטוט הזה, היצמדות" (44) וכן מחלישה את ההזדהות הזנונית של השרות הפותחות: "לא יכולה להיות מה שאני" / לא רוצה להיות מה שאני" (44). חשיפה תמותת את "ההעוה" של הרוברת ער לקצה גבולה, ניתן לראות בשיר "עד שבא הדם כעורקים" (עמ' 124), המשחק באקס לא אנונות באמצעות סכך, לכותה של האוחות בלה הסכך, יש לוקף גילוי של אידוניה עצמית - "מה את רשבת שהמצאת / את הסנסט חוזה" (שם) כך שהאקס המרמם הזה, שכבר "זכיתו" למימושים" זוקימים יותר שלו (במדיה האמנותית ובכלי-התקשורת), אין בו התייחסות לחדר מולתנית. יוצא שהוא נוסק כשרגלו האחד בורש. כך מפני המרה ואילו השניה - בוטסת בה.

בשני השירים בים נוגעת אני פרידמן במות אימה, מבצע לשילוב של כייסד האס בולוטותיה, היא מגלה יכולת של עידון ופיהו: "...את מרחפת על גשר עשוי עננים / גבה כשמים כשמלה / השרותנית לרגע ומצאת / שאני ראה שאת שוב / מאשרת וממשיכה ללכת" (199). וגם: "רציתי להעביר יד מהססת / ששער ולהסיעה לצואר / הלבן /-/- רצית לישון

אתי / וגרשתי אותך ככאב / כפתר" (עמ' 41).
 על השירים סוגרת כריכה קשה וציור עטיפה של חנה ברק אנגל - פני עלמה מעודני תווים. השילוב תואם את תוך הספר.

בצל אהבתו

■ **ברציון ברמשה: ירשמי דורף מאמצע קיץ**
1988-1989, היצאת כרמל ירושלים

כמו רשה נידיו של צייר הפרפרים, מפוז העט שאחור נרציון ברמשה במרחב הדימויים של האהבה. כאשר לדימויים העולים בעטו, יש מהם מעורנים ואנינים ויש מהם מיזופיים ומתקוקים. כמרבית המקרים, הדובר בשירים נוקט בלשון פנייה אל נמענת, אך מכיוון שזו אינה רוקמת עוד וגזרים, לשון הפנייה אליה נותרת בחוקת צורת בישי רסורית. בין איתני-הטבע ושלה האורות הצללים, יוצא שהרחבת האהבה משוגגת את סביעות צדתי של האהבה. המשוחר כאן איננו נצרך להעלות את עצמו, ברומה למפעיל בתיארוך-הנבונה, מכיוון שה"ככות" שהוא מגיע אנושיות. יוצא שהגיעה של החושים נבשרו (תרתי משמע) של המשוחר, איננה ניכרת ריה בשיריה. מבלי סביעת אצבעות ממשיות, וחדתו של הדובר השירי מתמסמסת וחדו נותר לוסה כרפול הדימויים.

"אהבה - / היא חשוקה להסביע חותם כחותם: / יום יום מן התבונה, /-/- משהו שיש לשלמו / כשקיקה, בידו, באהבה" (עמ' 155). תכונתו הוו לתשלום, הינה ערה, לכשעצמה, אך מה בדבר "כולת הפרעון" של המשורר?

בדלק מן הדימויים מן הטבע שבשירים, ניכרת יכולת של ברציון ברמשה להגביה שירית ולנגיעה פיסית בהשראת גילוי-הטבע (כמו אור זבל, עונות השנה והטפסותיון גלגלות).

"כרסיס חי מתוך האפר
 מזהיב גחל הנפש ובוער
 כהלכר עץ פתאום, כאש ברק:
 כהרגלן תמיד, הצפרים מחרישות בעת-צרה.
 הודישי גם את.
 אור משורר אהוב, וזרח גם הוא
 מתוך תפיסה, חרישי כדמעה" (עמ' 116).

לא אחת, הציבים עליו הדימויים הפאתטיים: "הטוב והרע מווגים בכוס התרעלה. / הדם מהבהב וממתין / כהמתין בעץ פרי, לשן - / או לתולע" (עמ' 119). כשהוא אינו מתפלש בניסוחים בארוקים ובפאתטיות לשמה, השירים יוצאים נשכרים: "עכשיו פניך חלקות כפני נער / אשר לא לומר להעז פנים, /-/- עכשיו השתיקה שווה והב. הגוף ממורק עד רק / עד עצם. פרי שהבשיל / והשיל מקמטיו עצב כקליפה מרה. / הגיחי לנר באפלה / להדקידו צללים, / לטפספי חרש רסיסי חלב, / להבקר חזב" (עמ' 118).

הממשות של הדובר בשירי-האהבה מצוייה בהם אפילו כששער קבוצת השירים יכרו "אהבה כמצב של העוד" (עמ' 49-65). "אהבה - כמצב של העוד. / צורך לגעועים: / הגה אברא לך תכלת / מן הישה שבטפעות, מן היפה / שכשושנות המים" (עמ' 158). קטע שירי כזה ראוי להחשב, ככתוב בגב כריכת-הספר, ל"לידיקה מוזככת המנסאת את המיית הנפש ועדגתה...". שונה הדבר כאשר מרובר באמירותו ההצהרתיות של ברציון ברמשה ביחס לעמדתו כאוהב, שהוא מזה: "להתנסח בהן: / אני מבנים כמראה יודע הטב / שאין אני איש ממתין, וכמוני / גם החזק כשומרי הטב - / ניצב כשער הלא-כלום" (עמ' 165). קודה שהוא מצליח לקרב אותנו אל העצמי-המפיש שלה: "תגו בארזני על מסמר נחושת / עניבה ישנה, חתרי-ברזל הלוזים, / שבר ראי, שבר פנימי" (עמ' 158). אולם אז הוא נוקט בדרך של רימי, וישר נכך את עצמו מנגיעה אישית ממשית ומעניינת: "כזואר מישות מתקסט לא אומר דבר היליה" (עמ' 155). יש נוגד הדומם שהוא מגיע לכר נגיעה "עכשיו איש התועלים / אבכה היליה מתות להלוטר, / עכשיו כאוד התועלים - אפריר בין יצ לנאות" (שם). ונה הצדה-כחונת גלגבת ונלכבת, ורק נה מתסיס השירן מתוך המשורר מן החלול מתמסס וקא כחול שכיניצב לא עצב הילול, אלא כיללה עצמה.